

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרצט

ערב שבת-קודש

פרשת ויגש

ה' בטבת ה'תשס"ח - "דידן נצח"



יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' בטבת ה'תשס"ח – י"ב בטבת ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' בטבת	הלי ביאת המקדש פרק ה-ז.	הלי תמידין ומוספין.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית עה. עו. מייע כד. מליית סט. ע. עא.
ש"ק	ו' בטבת	פרק ח-ט. הלי איסורי מזבח.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ב.	מליית עד. מייע סא. מליית צא. צב. צג.
א'	ז' בטבת	פרק ב-ד.	פרק ג.	מליית צד. צה. צו. צז. מייע פו.
ב'	ח' בטבת	פרק ה-ז.	פרק ד.	מייע ס. מליית ק. צח. מייע סב. מליית צט.
ג'	ט' בטבת	הלי מעשה הקרבות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ה.	מייע סג. מליית קמו. מייע סד.
ד'	י' בטבת	פרק ד-ו.	פרק ו.	מליית קלט. קיב. מייע סה.
ה'	י"א בטבת	פרק ז-ט.	פרק ז.	מייע פט. מליית קמה. קמח*.
ו'	י"ב בטבת	פרק י-יב.	פרק ח.	מייע סו. מליית קמו. מייע סז. מליית קב. קג. קלח.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ה' בטבת	4.26	5.15	5.37	6.38	9.01	11.35	12.05	4.37.0	5.04
ש"ק, ו' בטבת	4.27	5.15	5.38	6.39	9.02	11.35	12.05	4.37.3	5.04
א', ז' בטבת	4.27	5.16	5.39	6.40	9.03	11.36	12.06	4.37.6	5.04
ב', ח' בטבת	4.28	5.17	5.39	6.40	9.03	11.36	12.06	4.37.9	5.05
ג', ט' בטבת	4.29	5.17	5.40	6.41	9.04	11.37	12.07	4.38.3	5.05
ד', י' בטבת	4.29	5.18	5.40	6.42	9.04	11.37	12.07	4.38.7	5.05
ה', י"א בטבת	4.30	5.18	5.41	6.42	9.05	11.38	12.08	4.39.1	5.06
ו', י"ב בטבת	4.30	5.19	5.41	6.43	9.05	11.38	12.08	4.39.6	5.06

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
ויגש	4:01	5:17	4:15	5:18	4:04	5:16	4:19	5:19
ויחי	4:04	5:20	4:18	5:21	4:07	5:19	4:22	5:22

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

חינוך עד כדי מסירות נפש

כיצד העז יהודה לגשת למלחמה כנגד יוסף, ביודעו שיוסף גיבור ממנו? • הביטול וקבלת עול הרמוזים ב'יהודה' הם הנתינת כוח למסירות נפש עבור חינוך כל ילד יהודי • קבלת ההשפעות מיוסף הצדיק, תלויה במידת ההתבטלות וההתקשרות אליו • יש 'לזרוע' ולעבוד בכוח עצמו • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

יהודה ואמר זה גיבור ממני", ואם כן, איך עלה בדעתו להלחם נגדו!?

וההסברה בזה - בדברי יהודה (למה נכנס לתגר) "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וגו'"⁵, מכיוון שלקח על עצמו אחריות להביא את בנימין ליעקב, צריך להשתדל עבורו עד כדי מסירת נפש! וכל זה - אפילו כשמדובר אודות ילד יהודי אחד (שהרי הסכנה היתה רק בנוגע לבנימין, ושאר האחים היו נשאים בשלימותם), בשבילו לכד יש צורך במסירת נפש, בגלל האחריות המוטלת עליו!

וזהו ההוראה ומוסר-השכל לכל אב ואם - שכיוון שהקב"ה הטיל עליהם את האחריות על כל אחד ואחת מילדיהם ("ערב את הנער"), הרי, אפילו בשביל ילד אחד צריכים להשתדל (שלא יקרה עמו מה שלא צריך לקרות עם ילד יהודי) עד כדי מסירת נפש.

א. יש לימוד והוראה מפרשת השבוע, פרשת ויגש - שבה רואים שבשביל טובתו של ילד יהודי, ילד אחד, צריכים להשתדל עד כדי מסירת-נפש! על הפסוק² "ויגש אליו יהודה", אמרו חז"ל³ שבהגשה זו היה יהודה מוכן לכל, גם למלחמה (שאם לא יסכים יוסף מרצונו לשחרר את בנימין, יעשה עמו מלחמה).

ולכאורה אינו מובן: כיצד חשב יהודה שיוכל להלחם נגד יוסף, בה בשעה שיהודה ואחיו הם מתי מספר, ואילו יוסף הוא המושל בכל ארץ מצרים?! ואף שיהודה ואחיו היו גיבורים גדולים, הרי, יוסף (ובניו) היו גיבורים גדולים יותר, כדאיתא במדרש⁴ שכאשר יהודה הראה מעשה גבורה, הראה גם יוסף מעשה גבורה כמותו, ו"מיד תמה

(1) מכאן ועד סוף הסעיף - הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (כאידית), ונדפס בלק"ש ח"א ע' 94 ואילך. במהדורה זו נוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) ריש פרשתנו.

(3) ב"ר פרשתנו פצ"ג, ו.

(4) שם, ז.

(5) פרשתנו מד, לב ובפרש"י.



כמוך כפרעה" - ביחס להתקשרות אל יוסף הצדיק, צדיקו של עולם:

ביודעו פחיתות מעמדו ומצבו, וגודל הפלאת מעלת יוסף הצדיק,

- ובפרט על-פי המבואר בחסידות¹⁰ מעלת יוסף לגבי השבטים ואפילו האבות, שהשבטים והאבות היו רועי צאן לפי שהוצרכו להיות בהתבודדות מענייני העולם כדי שיוכלו להיות בהתאחדות עם אלקות, מה שאין כן יוסף היה עסוק בענייני העולם (כמו שכתוב¹¹ "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו", "למבדק בכתבי חשבנה", ועל אחת כמה וכמה לאחר שנעשה ה"מושל בכל ארץ מצרים"¹²), ובאותה שעה היה בהתאחדות עם אלקות בבחינת יחודא עילאה -

הרי, מצד גודל ריחוק הערך שביניהם - איך מגיע הוא ("ווי קומט ער") בכלל לבקש דבר-מה (ובפרט עניני קטנות) מיוסף?

ולכן מקדים "בי אדוני", שתוכנה של הקדמה זו היא שיוסף הוא הארון שלו, היינו, שמקושר אליו ומאוחד עמו, וכיוון שמקושר אליו ומאוחד עמו, אזי יכול לבקש דבר-מה מיוסף.

ואף-על-פי-כן ממשיך ומוסיף "ואל יחר אפך בעבדך" - שלא תהיה תרעומת עליו ("ער זאל קיין פֿאַראַיבֿל ניט האָבן") על כך שפונה אליו ומבזבז את זמנו בשביל עניינים של מה בכך, עניני קטנות.

- נכנס אלי אברך ומתטען ("ער טענה'ט זיך") כמחצית השעה בקשר ל... מכונית!

אודות נפשו האלקית ונפשו הבהמית והמלחמה התמידית שביניהם - אינו מזכיר מאומה, כיוון שלא נגע ולא פגע ("עס רירט אים ניט אָן"); הדבר שנוגע לו הוא - המכונית, ובשביל זה מבזבז (לא רק את זמנו, אלא גם) את זמנם של אחרים.

לשם מה זקוק אברך זה למכונית?! אברך צעיר עם שתי רגלים בריאות, ברוך ה', יכול ללכת ברגל, וכשמנצל את זמן הליכתו ברחוב ברגל לחשוב פסוק חומש או תהלים, הרי, בשביל זה בלבד כדאי כל משך ימי חייו! ותמורת זה - רצונו ליסע במכונית,

ב. ויש להוסיף בביאור הלימוד וההוראה מ"ויגש אליו יהודה" - יהודה דייקא:

"יהודה" - הוא מלשון הודאה, שהוא עניין הביטול וקבלת עול⁶.

ו"ויגש אליו יהודה", הגשה (גם) למלחמה - מורה על החזק והתוקף, עד כדי כך שמוכן לצאת למלחמה, "איש דרכו לכבוש".

והעניין בזה - כאמור - שעל-ידי הביטול והקבלת עול נעשה החזק והתוקף שלא להתפעל מכל העולם, ולילך בדרך האמת, דרך התורה והמצוה, ולחנך את הבנים והבנות בדרך התורה והמצוה, ולהשתדל בזה עד כדי מסירת נפש.

* * *

ג. [...] ונתינת-כוח זו מרומזת בפרשת השבוע [..]. "ויגש אליו יהודה", הגשת יהודה ליוסף:

יוסף - הוא צדיקו של עולם, כידוע⁷ שהתואר "צדיק" מודגש במיוחד אצל יוסף, שנקרא "יוסף הצדיק" (ולפעמים גם אצל בנימין⁸).

והגשת יהודה ליוסף ("ויגש אליו יהודה") - מורה על ההתמסרות ("דער איבערגעבן זיך") ליוסף הצדיק, צדיקו של עולם, להתאחד עמו (שזהו עניין ההגשה).

וממשיך ("ויגש אליו יהודה) ויאמר בי אדוני" - שהבקשה מיוסף הצדיק, צדיקו של עולם, היא (לא הגילויים של גן עדן התחתון או גן עדן העליון, אלא) שיוסף הצדיק יהיה אדוניו, ועל-ידי זה יומשכו אליו כל ההשפעות של יוסף הצדיק, כמו שכתוב בתורה אור⁹ "וזה שכתוב ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני, פירוש שבו יומשך השפע מיוסף הצדיק".

ד. ועל-פי זה יש לבאר גם המשך דברי יהודה ליוסף (לאחרי הקדמת "בי אדוני") - "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני ואל יחר אפך בעבדך כי

(6 ראה תו"א פרשתנו מד, א. ושם ר"פ ויחי. ובכ"מ.

(7 ראה זח"א נט, ב ובנצוצי זהר שם אות ד'.

(8 ראה שם קנג, ב ובנצוצ"ז אות ג'.

(9 פרשתנו מד, א.

(10 ראה לקו"ש חכ"ה ס"ע 196 ואילך. וש"נ.

(11 וישב לט, יא ובת"א.

(12 פרשתנו מה, כז.



הטוב להיטיב,
- אחד מגדולי זקני החסידים של רבינו הזקן,
סיפר, שלפני שנעשה חסיד, היה חושב שהקב"ה
הוא אביר-לב (אכזרי), שהרי, בכל שנה אומרים
סליחות ומבקשים ריבוי בקשות, ואף-על-פי-כן...
ואילו לאחרי שנעשה חסיד, התחיל להעריך את
גודל הטוב-לב של הקב"ה, שאינו סוטר על פיו או
על קרקדו בראותו אופן תפלתו וכו' -

שאו לא יוכל לחשוב פסוק חומש או תהלים, מפני
שיהיה טרוד בנהיגת המכונית, להביט על מדר-
המהירות ("ספידאמיטער") על אור הרמזור אם
הוא אדום או ירוק, ובפרט אם ירצה להוכיח את
"גדולתה" של נפשו-הבהמית שיכול לעבור באור
אדום ללא "דו"ח-תנועה" ("טיקעט")...
- הרבי היה מוכשר בכל התחומים, ובכל זאת
לא ידע לנהוג במכונית, אף שידע דברים אחרים,

אודות נפשו האלקית ונפשו הבהמית והמלחמה התמידית שביניהם – אינו מזכיר מאומה, כיוון שלא נגע ולא פגע; הדבר שנוגע לו הוא – המכונית...

כך גם אצל יוסף ("כי כמוך כפרעה") לא שייך
שיחר אפו ויתרעם, מצד טבע הטוב להיטיב.

* * *

ה. בסיום הפרשה נאמר¹⁶ "וישב ישראל בארץ
מצרים גו' ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד".
וענינו בעבודה - שגם בהיותם בארץ מצרים
לא היו מנותקים מהעולם, אלא אדרבה, "ויאחזו
בה", וגם במעמד ומצב זה היתה עבודתם באופן
של "ויפרו וירבו מאד", היינו, לא רק "ויפרו",
שאחד מוליד אחד (ולכל היותר זכר ונקבה), אלא
גם "וירבו", שאחד מוליד הרבה¹⁷, ועד באופן
של "מאד", "בכל מאדך"¹⁸, כלי גבול¹⁹, שזוהי
העבודה שמצד בחינת היחידה²⁰, שברוך כלל
שייכת ליחיד סגולה בלבד.
וההקדמה לזה - "ויאמר יוסף . . . הא לכם זרע

כמו רכיבה על סוס וקליעה למטרה. - אליהו
חיים¹³ סיפר לי שנסע פעם עם הרבי, בחיי אביו
כ"ק אדמור" (הרש"ב) נ"ע, ובעברם בסמיכות למקום
שמיועד לקליעה למטרה, הציע לרבי - היתה לו
"ברייטקייט"... - להתחרות עמו בקליעה למטרה.
הרבי הסכים. ומפליא הדבר - סיפר אליהו חיים -
הרבי, קלע למטרה בכל ירייה, ואילו אני, בכל ירייה
החטאתי את המטרה!...

ונחזור לענייננו - "ואל יחר אפך בעבדך"
- שתוכנה של בקשה זו, שיוסף הצדיק, צדיקו של
עולם, לא יתרעם עליו על כך שפונה אליו ומבקש
ממנו עניני קטנות.
וטעם הדבר (שלא יתרעם עליו) - "כי כמוך
כפרעה":

פרעה (דקדושה) - קאי על הקב"ה, כמובן מפירוש
הזהר¹⁴ ש"בית פרעה"¹⁵ הוא "ביתא דאתפריעו
ואתגליין מינייה כל נהורין וכל בוצינין".

וכשם שבנוגע להקב"ה (פרעה דקדושה) לא שייך
שיחר אפו ויתרעם כו', כיוון שהוא עצם הטוב וטבע

16) פרשתנו מז, כז.

17) ראה פרש"י בראשית א, כב.

18) ואתחנן ו, ה.

19) ראה תו"א ויצא כג, ג. מקץ לט, ג ואילך. ובכ"מ.

20) ראה לקו"ת שה"ש מט, ב. ד"ה פדה בשלום לאדהאמ"צ פ"ז

ואילך (שערי תשובה ח"א נב, סע"ג ואילך).

13) הרה"ח ר' אליהו חיים אלטהויז, ידיד בית רבי (ראה אודותיו
- סה"ש תרפ"ב ע' 30 הערה 17. וש"ב) - המו"ל.

14) פרשתנו רי, א.

15) פרשתנו מה, ב. טז.



וזרעתם את האדמה²¹:

"הא לכם זרע" - מורה על ההשפעה שמקבלים מיוסף הצדיק, כולל ובמיוחד לאחרי ההסתלקות, כמבואר באגרת הקודש²² בעניין "גדולי גידולין מן אור זרוע לצדיק בשדה אשר ברכו ה'".

"וזרעתם את האדמה" - שאין להסתפק בפעולתו של יוסף בנתינת הזרע, אלא יש צורך גם בפעולתו של כל אחד ואחד לקחת הזרע מיוסף ולזרעו בארץ, היינו, ליישם את הנתינת-כוח שמקבלים מיוסף בעבודה בפועל, ולעשות זאת מתוך ביטול (תוכן עניין הזריעה), ומתוך רצון ושמחה (תוכן עניין הזריעה בארץ דייקא, שנקראת ארץ על שם שרצתה לעשות רצון קונה²³).

ועל-ידי זה נעשה - כמו שכתוב בהתחלת הפרשה

שלאחרי זה - "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", שגם (או דווקא) בארץ מצרים נעשה "ויחי" ("געלעבט"), ולא רק "ויחי" סתם, אלא "שבע עשרה שנה", בגימטריא טוב²⁴.

והעיקר - בנוגע אלינו - שגם מארץ מצרים יוציא אותנו הרבי שליט"א²⁵, ויוליכנו לארצנו הקדושה תבנה ותכונן במהרה בימינו אמן.

(קטעים מהתוועדות ש"פ ויגש, ז' טבת, ה'תשי"א. 'תורת מנחם - התוועדויות' תשי"א חלק א (ב) עמ' 158-165)

21) פרשתנו מז, כג.

22) סי' ז"ך (קמו, סע"א).

23) ב"ר פ"ה, ח.

24) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ה ע' שעג (נעתק ב"היום יום" יח טבת). נת' בלקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

25) ראה שיחת יום שמח"ת (תורת מנחם-התוועדויות' ה'תשי"א חלק א (ב) ע' 52) הערה 35. וש"נ.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

מלכות משיח היא שורש ממלכות יוסף

תחייתו של (משיח בן) יוסף בזכות השנים שנתן לדוד

יוסף הוא המקור לעניין המלכות בבני-ישראל (ויש לומר שלכן הוא היה המלך הראשון) - מלכות בית יוסף, עד משיח בן יוסף. ויש לומר - שגם מלכות בית דוד (עיקר המלכות), עד משיח בן דוד. וכמבואר בכמה מקומות, שבזמן הזה יוסף הוא למעלה מיהודה ויהודה מקבל מיוסף (על דרך תלמוד ומעשה, שעכשיו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה), כולל גם בעניין המלכות. ועל-ידי זה תתגלה לעתיד לבוא מעלת יהודה (למעלה מיוסף), "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

[...] אך היות ש"עיקר המלכות" תהיה לאחר מכן אצל בית דוד (משבט יהודה), עד שלעתיד לבוא יהיה "ודוד עבדי נשיא להם לעולם" (ומלך אחד יהיה לכולם), גם על בית יוסף (אלא שזה גופא בא בגילוי על-ידי זה שעכשיו מלכות בית יהודה מקבלת ממלכות בית יוסף) - לכן בזה לא נוגע כל כך האריכות ימים (בשלימות) של יוסף עצמו (ולכן ליוסף עצמו לא היה אריכות ימים כמו בשאר השבטים והאבות), רק בעיקר - שחי וראה הדורות שלאחרי זה, "בני שלשים גו", אשר "בני שלשים" מרמז גם על "משיח הבא מיוסף". ויש לומר, ויומתק עוד יותר על-פי הביאור בזה, שזה שיוסף לא חי קמ"ז שנה כיעקב אביו הוא, בגלל שנתן ל"ז שנה לדוד המלך [...] ומבואר במפרשי הזהר, שהיות ו"משיח בן דוד יהיה את משיח בן יוסף לכך יוסף נתן לדוד כל כך שנים".

ולהוסיף על-פי הנ"ל, שהשורש ונתינת כוח על מלכות בית דוד הוא (ממלכות) יוסף, ולכן יוסף נתן משנותיו לדוד המלך, וזה פועל בו (ביוסף) גם הוספה - שיהיה "ימים על ימי מלך תוסיף", כמובא בתרגום: "יומין על יומי מלכא משיחא תוסיף, שנוי היך דרי עלמא הדין ודרי עלמא דאתי"; ובביאת משיח צדקנו (משיח בן דוד) בגאולה העתידה, שאז יהיה שלימות (החיות) גם ביוסף ובמשיח בן יוסף. [...]

בני-ישראל בכלל נקראים "בני מלכים", עד "מלכים". ונקראים גם על שם יוסף. ובפרט בני-ישראל שבדורנו זה שיש להם שייכות מיוחדת עם נשיא דורנו ששמו יוסף, ש"הנשיא הוא הכל". כל יהודי, כפי שהוא בעולם הזה הגשמי, מקבל מהקב"ה את כתר המלך, בדוגמת התקופה של מרדכי היהודי [.] וזה נותן כוח ליהודי - לכל יהודי - שבמעמד ומצב של "רחוב העיר", יעמיד את עצמו במצב של גאולה - למעלה מכל המניעות והעיכובים של הגלות, ויקיים תורה ומצוות ובהוספה (יוסף) ללא כל הפרעות, ביודעו שהוא "מלך", והרי מלך הוא בעל-הבית על כל מדינתו - סביבתו, הוא יכול לעבוד ועובד את הקב"ה בלי בלבלולים, ולגלות בכל העולם כולו את מלכותו יתברך - "ה' ימלוך לעולם ועד".

ונוסף לעבודת היהודי בזה, הוא מקבל על כך גם כוחות וברכות מהקב"ה, שאצלו - אצל כל יהודי, הן בחוץ לארץ ועל אחת כמה וכמה בארץ הקודש - יהיה שלום ושלחה בחייו הפרטיים וחיו הכלליים, בכדי שיוכל ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ולגלות מלכותו יתברך בכל העולם. [...]

ועוד והוא העיקר - שעל-ידי העבודה באופן הנ"ל (מלכות יוסף), שמעמיד עצמו במצב של גאולה - הוא מגלה איך שהדור האחרון בגלות נעשה מיד דוד ראשון של גאולה, החל מכך שהוא מגלה בעצמו את הניצוץ של משיח (דרך כוכב מיעקב אצל כל יהודי), יחידה שבנפש, עד - הגילוי של יחידה הכללית, משיח בן דוד, בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

(תורת מנחם - התוועדויות ה'תש"נ חלק ד, עמודים 16-17, 20-21)

חב"ד ונתניה

מלאכת קירוב יהודים כמוה כגילוי אוצרות • על-ידי עשיית טובה לבעל האוצר - היהודי, הפוך אחר-כך לאוהב ועוזר של מי שקירבו • אות כבוד מעיריית נתניה לרבי ולתנועת חב"ד בתשל"ב • ומכתב עידוד לרב לאו לרגל היבחרו לרב ראשי בנתניה • רשימה שנייה ואחרונה

מצטט את תורת הבעש"ט על הימצאות אוצרות בכל אחד ואחת מעמינו בני-ישראל ("היום יום" יז אייר) והרבי מתבטא "שתוכנה [=של תורת הבעש"ט האמורה] שייך לתוכן מכתבו ועל[יה] מיוסד המען שלי, והוא גם ביאור על שיטתי ודברי ומכתבי הקודמים למר".

להלן תוכן דברי הרבי במכתב:

כמו לגבי אוצרות הטמונים בארץ שצריך להסיר את העפר והלכלוך וכו' המכסים עליהם, כן הוא בנוגע לאדם.

אם לא גילו את האוצרות הרי זוהי הוכחה שלא חפרו די עמוק עד שיגיעו אליהם. כשהחופר יגיע סוף סוף לאוצר ויגלהו, הרי בעל האוצר עצמו ירחש לו תודה עמוקה נפשית ואמיתית.

וסיכום מהאמור, אשר המשתדל לקרב לבן ובת ישראל לאבינו שבשמים מובטח אשר הוא סוף סוף יבוא על שכרו ויצליח בפעולתו, ולא עוד אלא שזה שעבד עליו והעמידו בקרן אורה, אורה האמיתית דנר מצוה ותורו ה אור, יהי[ה] אוהבו אמת ועוזרו הכי גדול לגלות את האוצר בכל יקרתו וחשיבותו, כולל גם כן אשר יעזרהו בהעבודה להפיץ היהדות וערכי[ה] גם בסביבתו, ובאופן דמוסיף והולך ואור...

בראשית הפעילות לתיקון חוק השבות שימש מר נדיבי כחבר הוועד, לצדם של הרב יהודה פלדי ע"ה ויבלחט"א הרה"ח הרב שמואל חפר.

"רבות שמעתי אודות פעולות מר בכלל, ובפרט בנוגע להשתדלותו לקרב ליכם של נוער בני-ישראל לאבינו שבשמים" - כך פותח הרבי את מכתבו מימי הסליחות ה'תשכ"ח ('אגרות קודש' כרך כה עמ' רמה"ו) אל "מר צבי שי' נדיבי, נתניה[ה]". כמו כן מביע הרבי את "גודל הנחת רוח מפעולות מר בשטח האמור עד עתה, ופעולותיו בעתיד שבוודאי יהיו באופן דמוסיף והולך, וזכות הרבים מסייעתו".

מר נדיבי ביקש מיידו, אף הוא תושב נתניה, מר אברהם טוביאס שמו, ששימש עורך חוברות לנוער, שישגרו לרבי, והלה עשה כבקשתו. הרבי שיגר למר טוביאס מכתב-תודה, אבל תבע ממנו "לפרסם דברי אמת ולשלול דברים שהם היפך האמת". כוונת הרבי ל"הדברים (ה)נוגעים בערכים האמתיים של עמינו בני-ישראל, זאת אומרת המיוסדים על הערכת תורתנו ואת הוראות שלה".

במקביל ביקש מר' צבי נדיבי לסייע למר טוביאס במשימה שהטיל עליו ("ישתדל להקל על מר טוביאס הפעולה בכיוון האמור").

מר נדיבי הוסיף לכתוב לרבי, ופירט את הקשיים בחינוך בני הנוער בימינו לתורה ומצוותיה. הרבי השיב לו באיגרת ארוכה מי"ז כסלו תשכ"ט ('אגרות-קודש' כרך כו עמ' לז"לט), שבה הוא



ב'יחידות' עצמה לא היה ר' צבי מסוגל לדבר. הדיבור נעתק ממנו. הרבי שוחח על נושאים רבים אך הוא לא הגיב. בהמשך היחידות קיבל מהרבי שני דולרים לצדקה וברכה - דולר אחד עבורו ודולר נוסף עבור בנו אברהם.

כשראה את הרבי בפעם הראשונה ליד פתח חדרו פרצה מפיו זעקה: 'רבי - משיח! הוא רצה לומר לרבי שאנו רוצים משיח... הרבי פנה אליו והרגיעו באומרו שהמשיח אמנם יבוא (הפרטים על-פי רשימת ש' מייזליש ב'כפר חב"ד").

פעולה עם אחד כפעולה עם רבים

כשנבחר הרה"ג הרב ר' ישראל מאיר לאו לרבה הראשי של נתניה, בשנת תשל"ט, שיגר על כך מכתב לרבי. במענה כתב לו הרבי (ביום ט"ו חשון תש"מ) איגרת הדרכה נפלאה לתפקידו זה (צילום האיגרת בספר 'שמן ששון מחבריך' כרך ב' עמ' 196).

בין השאר כותב לו הרבי:

פותחין בברכה, אשר בעזר השם [יתברך] יוסיף חילים בתפקידו האחראי והנעלה בתור רב הראשי דנתניה [ה] באה"ק ת"ו.

הרבי מזכיר את גודל התקופה וחשיבות המקום (אשר תמיד עיני ה"א בה מראשית השנה ועד אחרית השנה) וביחד עם זה ולעומת זה שורר בה בלבול הערכים והמבוכה רבה בין הנוער בקביעת דרך חיים הראויה [ה] לשמה. ובוודאי, כמו בעבר, יקדיש עיקר מרצו בשטח זה, וזכות הרבים מסייעתו.

הרבי מוסיף להזכיר את חשיבות "פעולה עם אחד או אחת מן הנוער הרי זו גם-כן פעולה עם הרבים". לפני סיום המכתב חותם הרבי:

עונג מיוחד [ה] לי בקראי במכתבו אשר מומשיך בקשרים מעשיים עם אנ"ש ש' בכלל ועם אנ"ש בעירו בפרט.

והש[ם] [יתברך] יצליחו לנהל עדתו על מי מנוחות, הולך ומוסיף ואור.

וראה עוד התקשרות גליון י"ג עמ' 14.

ראוי לספר בהזדמנות על קשריו של הרבי עם

בשנים שלאחר מכן קיבל עוד מכתבים מהרבי ובין השאר פרסם פרסומים שונים.

עיריית נתניה משגרת אות כבוד לרבי

בכ"ו ניסן תשל"ב ('אגרות קודש' כרך ז"ך עמ' שפח"ט) משגר הרבי את האיגרת הבאה:

לכבוד מר עובד בן עמי ש' ראש העיר נתני[ה] שלום וברכה!

בנועם ובתודה לבבית נתקבל מברק הברכה בקשר עם יום ההולדת.

במיוחד נתרשמתי מאות הכבוד שהנחילה עיריית נתני[ה], ובראשה כבוד מעלתו, לתנועתנו, תנועת חב"ד, בקראם אחד מרחובות העיר בשם "רחוב חב"ד".

והרי זהו ביטוי מתאים ביותר להכרה והאהדה ש[כבודו] ובני עירו רוחשים לפעולות חב"ד בשטח החינוך והפצת ערכי עמנו המקודשים, בארצנו הקדושה ובתפוצות, מתוך אהבה המושלשת - אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל, שהן כולי חד - והוא יסוד השקפת עולמנו של תורת החסידות בכלל ותורת חב"ד בפרט.

בהמשך המכתב מברך הרבי את מברכיו ("יתברכו המברכים מה' מקור הברכות").

ה'סירטוק' נקנה לפי בקשת הרבי

ר' צבי הרמתי, פרטיזן ניצול שואה, פגש לראשונה את חב"ד ב'ערב חב"ד' שהתקיים בקיבוץ תל-יצחק שליד נתניה, והאמת סחפה אותו. המפגש השני שלו התקיים ב'כינוס תורה' של חב"ד בנתניה שניהל הרב משה בימב"ד. כאן החליט הרמתי: מקומי בחב"ד.

חודשים אחרים לאחר מלחמת יום הכיפורים, בקיץ תשל"ד (והוא בגיל 51), החליט לנסוע לרבי.

כשנכנס ל'יחידות' לבש חליפה קצרה. לאחר ה'יחידות' הורה הרבי למזכירו הרב בנימין קליין לקנות לו סירטוק "עד שבת".



אדמו"ר שליט"א להצלחה. כן נשאל אם כתיבת ספר התורה תוכל להיות לזכות כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובאופן שיהיה גלוי לכל".

על כך ענה הרבי בתשובה שנמסרה לו על-ידי המזכיר הרי"ל גרונר שליט"א:

ב"ה, ער"ח ניסן תש"נ,

עבור הרב מנחם מענדל הלוי שי' ולפא

על המכ' מכ"ח אדר הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לכתוב (בנוגע לכתבת ס"ת):

שייך להחלטת אגו"ח

דא[רץ] הק[ודש] או לוועד רבני חב"ד באה"ק.

על כל המכ[תב] אזכיר ע[ל] הצ[יון].

האדמו"ר מקלויזנבורג בונה ומייסד קריית צאנז בנתניה. כמו גם על עידודו מוסדות כמו בית הרפואה לניאדו. ועוד. ועוד חזון למועד.

שייך לאגו"ח או לוועד רבני חב"ד

הנה מענה הרבי על מכתבו של הרב מנחם שי' וולפא בעניין "מבצע כתיבת ספר תורה ומכירת אותיות על-ידי תכנית מקיפה ומסודרת בע"ה, שתביא להכנסת כספים עבור המוסדות בנתניה". הרב וולפא כתב כי "נבקש את ברכת כ"ק

פרשת ויגש

אני יוסף העוד אבי חי (מה,ג)

וכי לא הבין יוסף שאביו חי? הלוא כל הסירוב להביא את בנימין נבע מהתנגדות יעקב, וכל הדו־שיח שלו עם אחיו סבב אודות אביו, ומדוע שאל "העוד אבי חי"?!
אלא המילים "העוד אבי חי" נאמרו בלשון תמיהה (ולא בלשון שאלה): יוסף התפלא שאביו עדיין בחיים. הרי כלל אמרו חז"ל, "גזירה על המת שישתכח מן הלב", אבל על החי אין אדם מקבל תנחומין (ראה רש"י לז, לה).
וזהו שתמה יוסף: מכיוון שאני בחיים, הרי במשך כל העשרים ושתיים שנים הללו התאבל עלי יעקב אבי; כיצד הוא עדיין מחזיק מעמד?! העוד אבי חי?!

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 387)

כי למחיה שלחני אלקים לפניכם... לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה (מה,ה-ז)

חשכת הגלות, הלחץ והרחק של טרדות הפרנסה, מקשים על האדם להתבונן בגדולת הבורא ומונעים ממנו לגלות ולעורר את האהבה הטבעית לה' שיש בכל נפש מישראל ("אהבה מסותרת"). לכן בחמלת ה' על עמו ישראל, הוא שולח להם בכל דור צדיק עליון, שהוא בחינת יוסף הצדיק, המשפיע אור לכל נשמה, היינו שנותן בה כוח לעורר ולגלות את האהבה המסותרת, על-ידי התבוננות בגדולת ה'. ככתוב (תהילים צז) "אור זרוע לצדיק".
זהו שרמז הכתוב:

"כי למחיה שלחני אלקים לפניכם" - יוסף "נשלח" מדרגתו הנעלית לגלות את ה"אהבה מסותרת" בנשמות ישראל, ולהחיותם בחיים רוחניים במשך הגלות הארוכה,
"לשום לכם שארית בארץ" - בארץ העליונה, ארץ החיים,
"ולהחיות לכם לפליטה גדולה" - בימות המשיח, שאז יהיה "הגדיל ה' לעשות עמנו" (תהילים קכו).
"אור זרוע" הנ"ל ייתן אז פריו ב"צמיחה" בריבוי מופלג.

(תורת חיים בראשית חלק ב, דף קה)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צוואריו (מה,יד)

ויפול על צווארי בנימין אחיו ויבך: על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צוואריו: על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרב (רש"י)

מדוע בכה יוסף על חורבן המקדשות בחלקו של בנימין ובנימין בכה על חורבן המשכן בחלקו של יוסף, ולמה לא בכה כל אחד ואחד על החורבן העתידי להתרחש בחלקו הוא?!
אלא כשאדם רואה שה'מקדש' הרוחני של חברו 'חרב' - עליו לעשות כל שביכולתו כדי לעזור לחברו



לתקן את המצב, ואם השתדלותו אינה נושאת פרי, עליו להצטער על מצב חברו עד כדי הוזלת דמעות. לעומת זאת, כאשר ה'מקדש' הפרטי שלו חרב, אסור לו להסתפק באנחה ובכבייה אלא עליו לעשות ולפעול במלוא המרץ לבנייתו מחדש.

(ליקוטי שיחות כרך י', עמ' 150-148)

וינשק לכל אחיו ויבך עליהם ואחרי כן דיברו אחיו אתו (מה, טו)

בזוהר (על הפסוק) נאמר, שנצנצה ביוסף רוח הקודש והוא בכה על גלות עשרת השבטים (זהו ש"עלהם" נכתב חסר יו"ד, לרמז על גלות עשרת השבטים), אך אחיו לא בכו, כי לא זכו להשראת רוח הקודש. אומר על כך הגאון המקובל רבי לוי־יצחק שניאורסון: ראויים היו האחים שתשרה עליהם השכינה, אולם לא שרתה עליהם משום שמכרו את יוסף ובכך גרמו להסתלקות השכינה מיעקב אביהם (ראה פרש"י בפסוק כז). לכן נענשו - מידה כנגד מידה - שגם עליהם לא תשרה השכינה, אפילו בשעה שהתוועדו אל יוסף.

(ליקוטי לוי־יצחק כרך א, עמ' קצה־קצו)

עשרה חמורים נשאים מטוב מצרים ועשר אתונות נשאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

מטוב מצרים: מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו (רש"י)

המפרשים כתבו, שהיין ששלח יוסף לאביו רומז ל"יינה של תורה", שזכו לו ישראל על־ידי גלות מצרים. לפי זה יש להוסיף, שהחמורים אשר נשאו את היין רומזים שאדם חייב לקבל עליו עול תורה כחמור למשא, ככתוב (בראשית מט) "יששכר חמור גרם", ופירש רש"י: "סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד". זהו מה שנאמר (שם) "אסרי לגפן עירה" - כדי לזכות ל"יינה של תורה" צריך אדם להיות כחמור למשא.

(אור־התורה בראשית כרך ה, עמ' 1976)

* * *

מצרים נמשלה לחמור, ככתוב (יחזקאל כג) "אשר בשר חמורים בשרם", וישראל נמשלו לגפן, ככתוב (תהלים פ) "גפן ממצרים תסיע". בזה ששלח יוסף חמורים טעונים יין רמז לאביו שמצרים בטלים לישראל, ויוכלו לבררם, ככתוב (שמות יב) "וינצלו את מצרים".

(אור־התורה כרך ה, עמ' 1976)

* * *

אומר הגאון המקובל רבי לוי־יצחק שניאורסון: היין ששלח יוסף יש בו רמז לארבע הכוסות של חג הפסח, ואילו "בר ולחם ומזון" - ג' לשונות אלו רומזים לג' מצות שעורכים בליל ה"סדר". בכך ביקש יוסף לומר לאביו כי בסופו של דבר יצאו בני־ישראל ממצרים ויחגגו את חג הפסח במצות וביין.

(ליקוטי לוי־יצחק לזוהר כרך ב, עמ' ייא)

קריאת התורה בלא מניין / עניית אמן / ברכות ההפטרה / עושה שלום / 'ושמרו' בביכנו"ס אשכנז

האם יש לקרוא באין מניין או באין ספר-תורה?

במגן אברהם (סימן קמ"ג ס"ק ב) מביא דאם אין ספר-תורה בבית הכנסת, יקראו את הפרשה מתוך החומש, כדי שלא תשתכח תורת קריאה. וכתב על זה "ומשמע שהחזן קורא בקול רם כמו בשאר פעמים" (הדין מובא גם-כן בקיצור שולחן ערוך ובמשנה ברורה).

ורציתי לברר אם הנהגה הנ"ל שייכת גם-כן כשיש ספר-תורה אבל אין מניין. מצד אחד יש לומר דגם בזה אמרינן שלא תשתכח תורת קריאה; ומאידך, אולי יש לומר שכשאינן ציבור, אין מלכתחילה חובת ותורת קריאה ולא שייך בזה "שלא תשתכח".

וראה באגרות קודש (ח"ט עמ' עט) דיש לומר דקריאת התורה הווי חובת הציבור ולא חובת היחיד (דלא כמקרא מגילה), ומאידך יש לומר דהווי חלק מהתפילה ושייך לכל יחיד (ומציינן לצפנת-פענח להגאון הרוגצ'ובי הלכות תפילה פי"ב ה"ה).

ואולי יש לומר, שהשאלה הנ"ל תלויה בב' אופנים אלו בגדר חיוב קריאת התורה.

וראה באגרות קודש (חלק ח' עמ' רנו) דמשמע דמצדד דהוי חובת הציבור ולא היחיד, ע"ש וצ"ע. ואבקש מהקוראים להעיר בזה.

הרב זלמן וואסערמאן, ברוקלין נ.י.

תגובת המערכת:

מצורף כאן סיכום דברי הפוסקים בנושא:

אם יש מניין ואין ספר-תורה - כתוב בתניא רבתי¹ והובא במגן-אברהם², שאז "קורין בלא ברכה, שלא תשתכח תורת קריאה", והוסיף המגן אברהם: "ומשמע שהחזן קורא בקול רם כמו בשאר פעמים". וכלשונו

(1) ר"ס ו.

(2) סימן קמ"ג ס"ק ב.



הובא בקיצור שולחן-ערוך³ ובערוך השלחן⁴. ובמשנה ברורה⁵ כתב: "נכון לקרות בחומשי'ן". ויש חידוש בעניין זה, מכיוון שבירושלמי⁶ נאמר שלא לקרוא בחומשים כלל, כדי שתהא נפשם עגומה ויקנו ספר-תורה. אלא שפירשו⁷ שהכוונה שם היא שאסור לקרוא בקביעות, אבל כשאירע כן באקראי שאין להם ספר-תורה - מותר. לכאורה ברור שמדובר בבעיה אקראית ולא קבועה.

אם יש ספר-תורה אבל אין מניין - כתב המקור חיים (לבעהמ"ה שו"ת חוות יאיר)⁸: "בפחות מעשרה וכו' - פי' בברכות על הספר-תורה, מה שאין כן לקרות פרשה בין בב' וה' או בשבת ויו"ט כל יחיד קורא [דהיינו - קורא לעצמו בחומש, ולא בספר-תורה], וכן ההפטר, ומקבל שכר כקורא בתורה"⁹. ובפרי מגדים על אתר (באשל אברהם שם), כתב: "וביישוב שאין מניין, אפשר טוב לקרות [כנראה - בספר-תורה] בלא ברכה, שלא תשתכח תורת קריאה, ושלא ילכו ג' ימים בלא תורה".

ובשערי אפרים¹⁰ כתב: "וישובים שאין שם מניין ורוצים לקרות הסדרה בתורה בכנופיא שלהם בלא ברכה כלל - רשאים, וגם יכולים לומר ההפטר הנביאים בלא ברכה כלל, ואין להם לקרות עולים לתורה, רק אחד יקרא כל הסדרה מתוך הספר והשאר ישמעו...".

בשני המקורות האחרונים ברור, שהכוונה לבעיה קבועה, שביישוב הזה בדרך-כלל אין מניין. כשהדבר קורה באקראי, אולי אין דאגה זו "שלא תשתכח". והרי זה דבר שכיח, ואכן לא ראינו שמי שלא שמע קריאת התורה ואין לו עוד מניין, יפתח ספר-תורה או אפילו יקרא מתוך החומש. מכאן שכשאין מניין, ולמעשה אין חיוב, העניין חשוב פחות (קורא לעצמו בחומש, או "אם רוצים... רשאים", ולכל היותר - "טוב") מאשר כשיש מניין ואין ספר-תורה ("קורין" או "נכון לקרות").

עניית אמן במקום שאסור להפסיק

בראשי-דברים משיחת ט"ז אד"ר תשי"א (בלתי מוגה)¹¹ ס"ב ואילך, דן הרבי בשאלה אם עניית אמן היא עניין של חיוב, כהשלמה לברכה, או שהיא עניין של שלייה, שלא ייראה כאילו אינו מסכים ח"ו עם הברכה¹². ומביא ראיה לכאורה ממה שאין מפסיקין לעניית אמן באמצע התפילה (= במקום שאסור להפסיק ל'אמן' זה), שאם נאמר שעניית אמן היא עניין של חיוב, ניתן לבאר הטעם לזה משום ש"העוסק במצווה, פטור מן המצווה"¹³.

(3) סי' כג סעיף כט.

(4) סי' קמג ס"ב.

(5) שם ס"ק ט.

(6) מגילה פ"ג סוף ה"א, עיי"ש בשירי קרבן שהקשה מזה על דברי המג"א ונשאר בצ"ע. הובא בפמ"ג שם.

(7) אליה רבא שם ס"ק ג. (הוא מתיר באקראי אף לקרוא בברכות בחומשי'ן העשויין בגלילה, ולא נתקבלו דבריו. וע' בגיליון רעק"א שם).

(8) שם ר"ס א (ההדגשות שלי).

(9) צ"ב טעם ומקור הדבר, שהרי אע"פ שאמרו חז"ל "חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה", הרי "אונסא כמאן דעבד [=ממש] לא אמרינן" (נסמן בש"ך חו"מ סי' כא ס"ק ג).

(10) שער ז סעיף לח (ההדגשות שלי).

(11) 'תורת מנחם - התוועדיות' (ב) תשי"א ח"א עמ' 254.

(12) ומביא ראיות לכאן ולכאן, וחסר סיום השיחה.

(13) וראה בשו"ע רבינו סי' לח סו"ס ז: "ואפילו כשעוסק במצוה ונדמנה לו מצוה אחרת, ויכול לעשות שתיהן כאחת בלא שום טורח - 'מהיות טוב אל תקרא רע' ויצא ידי שתיהן, ולא אמרו שכל 'העוסק במצוה פטור מן המצוה' אלא כשצריך לטרוח טירחא בעשייה האחרת, טורח אחר, אבל לא כשטורח אחד לשתיהן, וכדרכו במצוה הראשונה יכול לצאת ידי שתיהן". מהדיון בישיבה משמע, שהענייה מהווה "טורח אחר", מפני שמפריעה לכוונת המתפלל, אלא שמפני סיבה חייבים לענות.



אבל באמת אם מטעם זה – הרי אין להפסיק כלל, גם במקום שמותר להפסיק, כמו ב'הודו', וכן באמצע לימוד התורה¹⁴. ועל-כורחך צריך לומר, ש"העוסק במצווה פטור מן המצווה" אינו טעם שלא להפסיק לענייית אמן ווההסברה בזה – שכשם שמפסיקין מפני כבוד מלך בשר ודם לומר 'יחי המלך', על-אחת כמה וכמה שמפסיקין לומר 'יחי מלכו של עולם', וזה שאין מפסיקין לענייית אמן הוא במקום שאסור להפסיק לשום דבר¹⁵. עדי-כאן הלשון בשיחה.

והנה בטור הלכות קריאת-שמע¹⁶, לאחר שהביא דין ההפסק מפני היראה ומפני הכבוד, כתב¹⁷: "ולעניין להפסיק לקדיש ולקדושה ולברכו, נחלקו בו הפוסקים, יש אומרים אף-על-פי ששואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, אינו פוסק, דכיוון שעוסק בשבחו של מקום, אין לו להפסיק בשביל שבח אחר. ויש אומרים שפוסק לכל אפילו באמצע, דלא גרע ממה שפוסק לשאול מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד, ולזה הסכים אדוני אבי ז"ל". ולכאורה הן הן הדברים שבישיחה, שמפסיקין מפני הקל-וחומר להפסקה מפני כבוד ויראת בשר ודם. ולכן מפסיקין רק לדברים שבקדושה וכיוצא-בהם, ולא לכל אמן. ולכן צריך-עיון הדיון באחרונים¹⁸ אם ניתן לומר שהענייה לקדיש ולקדושה אינה חיוב אלא רשות, כיוון ש"העוסק במצווה – פטור מן המצווה" – שהרי כל הפסיקה לענות היא כדי שלא יהיה כבוד שמים פחות מכבוד בשר ודם.

ברכות ההפטרה בטעמים

העירני חכם אחד:

צריך להבין מפני מה נהוג ב(כל?) תפוצות ישראל¹⁹, כולל חסידים²⁰ ואף הרבי עצמו, לומר את ברכות ההפטרה בניגון טעמי המקרא של ההפטרה עצמה²¹, שהרי בענין "טנת"א" (= ראשי תיבות: טעמים, נקודות, תגין, אותיות) מבואר ש"טעמים" הם המדריגה הנעלית ביותר מכולן, ובעיקרן יתגלו רק לעתיד לבוא²², ומדוע משתמשים בהם לברכות, שלכאורה מדרגתן פחותה משל ההפטרה עצמה, וגם אין נוהגין כן בברכות העולה לתורה, רק בברכות ההפטרה. ולעת עתה לא מצאנו (על כל פנים בספרים) מקור וטעם להנהגה זו.

14) אגב, לכאורה יש כאן הכרעה בשאלה האם צריך להפסיק באמצע לימודו לענייית אמן (שאלה מעשית במיוחד בבית חינוך), דלא כדעות המקילות בזה שהובאו בס' שערים מצויינים בהלכה על הקיצור שו"ע סי' כ"ט ק"א. ולפי המחלקים שם בין יחיד לרבים, אין ראייה מכאן.

15) לכאורה הכוונה שמפסיקין רק לעניות חשובות שהן כמו 'יחי המלך', ובשמונה-עשרה אין מפסיקין לשום ענייה כיוון שאין היתר להפסיק שם כלל מפני היראה ומפני הכבוד. ראה להלן מדברי הטור. וצ"ע לפי זה, מדוע נפסק שיש "לשתוק ולכוון" לקדיש ולקדושה ששומעים כשעומדים בתפילת שמו"ע (בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' קד ס"ה), הרי זה מפריע לכוונת התפילה, והוא כ"טורח אחר", ראה לעיל הערה 13.

16) סי' סו (ס"ג).

17) לפי גירסת הבית יוסף ד"ה ולעניין להפסיק.

18) ראה אנ"ק כרך טו עמ' קפה. שו"ת יביע אומר ח"א או"ח סי' ה אות ז וש"נ.

19) הרה"ג ר' מאיר מאוזו (נאמ"ן ס"ט) כתב לי שכך נהוג גם אצלם, ומרעם שבהערה הבאה.

20) ואף נדפסו טעמי המקרא על נוסח הברכה שלפני ההפטרה, שבסידורי 'תורה אור' ותהלת ה'.

21) מבחינה טכנית יש מקום לשער שהנהגה זו עוזרת לקורא ולשומעים לעבור מן הנגינה שבקריאת התורה לנגינה השונה שבקריאת ההפטרה (השערה של הבעל-קורא הוותיק, הפרופ' חיים שי' כהן), אבל אין זה מבאר את משמעות העניין כלל.

22) ראה ב'ספר הליקוטים – צמח צדק' ערך 'טעמים, טנת"א', אות ט' עמ' א'קכט.

'עושה שלום' – לאיזה צד?

בקשר לשאלה בסוף גיליון תרצ"ג, מדוע ב"עושה שלום" דקדיש פונה תחילה לימינו, דלא כבשמונה עשרה, העירונו:
ב'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תשי"א, הביא כמה דוגמאות שלמנהגנו בציבור (או בשליח-ציבור) פונה קודם לימינו שלו, כמו ב"בואי כלה" ובהגבהת התורה, עיי"ש. ומציין לגמ' סוטה (מ,א), שכבוד הציבור גדול מכבוד השכינה.
וכן בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ח סי' כו אות ט) כתב שגם בשאר קדישים וחוץ מקדיש תתקבל, שלמנהגם אין פוסעים בהם, יטה בראשו באומרו "עושה שלום", אלא דכאן יפנה קודם לימין עצמו ואח"כ לשמאלו (וראה בזה בס' 'כרע רבין' להר"ר יהודה לביא בן-דרור, עמ' 476 ועמ' 500).

האם לומר 'ושמרו'?

(א) בבירורי הלכה ומנהג שב'התקשרות' הזכרנו פעמיים (גיליונות: תקל"ד עמ' 14 ותרצ"ד עמ' 16) שהרבי הורה להרב מרדכי שוסטרמן ז"ל²³ שהיה 'חיוב' בשנת אבלו על אביו²⁴, להתפלל לפני התיבה בבית-כנסת שבנוסח אשכנז, כשהתפילה בקול היא בנוסח בית הכנסת, אך הורה לו לשאול רב אם לומר עמם את ברכת 'ברוך ה' לעולם' שבתפילת ערבית, שלמנהגנו אין אומרים אותה.
ולא שמנו לב שהרבי כבר הורה בעצמו בנדרון כמה שנים לאחר-מכן, במכתבו מיום אדר"ח אדר"א 'ה'תשי"ט²⁵, שחסיד חב"ד המתפלל כש"ץ בבית-כנסת שנוהגים לומר 'ושמרו' [שדינו זהה ל'ברוך ה' לעולם' ככתוב בסידור אדמו"ר הזקן לפני שמונה-עשרה של ערבית], לא יאמר זאת.
(ב) בגיליון תרצ"ד הנ"ל סופר שהמענה של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע במכתב להרב שוסטרמן משנת תש"ט, ניתן בשנת אבלו על אימו, וזו טעות - השאלה היתה לא בתור חיוב, אלא מכיוון שעבד כשמש בבית-כנסת, והקהל ביקש שגם יתפלל שם לפני העמוד (אימו נפטרה בשנת תשי"ד, כמסופר בזכרונותיו הנ"ל עמ' 131). תורה להרב שמואל לנגזם.

23) מזכרונותיו 'למען ידעו... בנים יוולדו' עמ' 115.

24) שנפטר בחודש אלול תשי"א.

25) אג"ק כרך יח עמ' ר, שערי הלכה ומנהג או"ח ח"א עמ' רסד.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ו' בטבת

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז),¹ לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז).²

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר.⁵ השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתיה.⁶

עלות השחר באזור המרכז לדעת המקדימה: 4:29.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים.⁷

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית הכנסת אף רק שלושה מתענים".⁸ ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'.⁹

יום ראשון

ז' בטבת

יום ראשון בלילה, אור ליום שני. גם אם אין עננות, יש לקרש את הלכנה עוד הערב (אף ש'שבעה שלמים' יהיו רק בשעה 3:28).³

יום רביעי

עשרה בטבת

תענית ציבור.

(1) 'התועדויות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

(2) כך קרא הבעל-קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת ובתיקון 'איש מצליח' (משא"כ בתנ"ך קורן וברויאר).

(3) כמובא ב'התקשרות' גיליון תנד עמ' 15, שא"צ שבעה שלמים, עיי"ש.

(4) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה לקוטישיחות כך כה עמ' 267. כך טו עמ' 420 הערה 78 וש"נ). ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד'אתהפכא חשוכא לנהורא' דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמדוגשים בעשרה בטבת יותר

מאשר בשאר הצומות – לקוטישיחות כך כה עמ' 464 (5) סידור אדמו"ר 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

(6) שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. בכף החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזוהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

(7) ראה משנ"ב סי' תקנ"ט ס"ק ה, כף החיים שם ס"ק ט ונטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ.

(8) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק אור"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח. בשו"ת שם דן לומר עננו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשיעור" האמורים שם, ובפסקי-דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף באג"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חט"ז עמ' שיג ובהגהותיו ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק "גי' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד – הובא בס' לקט-יושר] (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

(9) משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.



סליחות¹⁰:

אומרים אותן בעמידה¹¹, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. מנהגנו לאומרן אחרי שמונה-עשרה, בסדר דלהלן¹²:

אשמנו / א"ל ארך אפים / נפילת אפיים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה / א"ל מלך¹³ / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי

אבותינו, אבן הראשה / א"ל מלך / אבותי כי בטחו¹⁴ / א"ל מלך / זכור רחמיך¹⁵ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו¹⁶ / הרשענו ופשענו¹⁷ / משיח צדקך / א"ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני¹⁸ / אבינו מלכנו הארוך¹⁹, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל... [ולא 'זכרנו בספר]²⁰ / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים²¹. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה²².

רבינו ניכרת למדי, ולא כפי שתוקן בלוח זה בעבר ע"פ ה'סליחות'.

14) פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' "ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו" ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'לקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך בוידאו מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון בין בית לבית.

15) סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו "פקדנו בישועתך" בלא ו', ככפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.

16) פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעובנו ולא עד בכלל. אחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

17) מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו... " כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה.

18) במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמו).

19) כולו יחדיו ש"ץ וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

בסידורי תורה-אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: זכויות ה'ז' בשבא וה'כ' בשורוק, וכ"ה בלוח התיקון לסידור תו"א, נ"י תש"א. ואילו במחזור השלם מהשנים תשל"ה: זכויות ה'ז' בקמץ וה'כ' בחיריק. וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך זך א' בסופו, ועוד.

20) ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'גדיל תורה' ברוקלין, גליון נח עמ' קלו.

21) ספר-המנהגים שם. וש"נ.

22) שו"ע ס'י תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א ס' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח ס' קי). במשנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת

10) סידור תהילת ה' עמ' 356. ה'סליחות' שם (צילום מסידור 'תורה אור') היו מיועדות במקורן לאמירה בתוך חזרת הש"ץ, כעניין בפ"ע, ולכן מתחילות ב'סלח לנו', א"ל ארך אפים. אולם לפי מנהגנו הן נאמרות בתוך סדר התחנון, ובהשמטות המתחייבות כמבואר בס' המנהגים עמ' 52.

אם חלה ברית-מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בו' ימי המשתה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ויודו כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדמו"ר ס'י קלא ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357). אמנם היתה בזה הוראה כדלהלן:

"ימי הסליחות של שנת תשי"ד היו בתוך שבעת ימי המשתה שלי. במוצש"ק סליחות, לפני אמירת הסליחות אמר לי כ"ק אדמו"ר: כל הסליחות תאמר בביהכ"ס ביחד עם הציבור, אבל כשגיע לתחנון [כנראה הכוונה ל"ויאמר דוד... יבשו רגעי"] או תצא מבית הכנסת בכדי לאפשר לציבור לומר תחנון, ואתה לא תאמר, וכשיגמרו התחנון תוכל לחזור לביהכ"ס ולהמשיך אמירת הסליחות עם הקהל. וכן נהגו אח"כ כל השנים..." (הרה"ח ר"ל ש' רונר). וכאורה ה"ה לסליחות דת"צ, שלאחר שמו"ע צריך החתן או בעל ברית וכיו"ב לצאת כדי לאפשר אמירת התחנון ולחזור לאמירת הסליחות.

לעניין 'אבינו מלכנו', חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אולת-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשוליהגליון לפני 'למנצח יענד'. וצ"ע שבסליחות-קודש תש"מ ח"א עמ' 865 מסופר, שבסוף גדליה תש"מ ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קדיש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. 'התקשרות' גליון שלא עמ' 18).

11) מובא מס' קיצור של"ה.

12) ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

13) במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' נדפס תמיד "כהודעת", ואילו בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכי', נדפס "כמו שהודעת", וכן צולם בסידורי 'תהלת ה' הישנים, וכן נשמע בבירור בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת (התזת השי"ן במבטא



תפילת מנחה:

בשעה מאוחרת יחסית²⁹. סדרה: וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נהו - נו, ח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, תפילת שמונה-עשרה³⁰.

במנחה אומר גם היחיד 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע". אם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'יהיו לרצון' האחרון. הש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'.

הנהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו³¹, רק אם התפלה היא לאחר פלג המנחה (באזור המרכז: 3:37). וכשאין נושאים כפיים, אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, ואנחנו לא נדע, קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים³⁰.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי

הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש - 'שערי המועדים' אדר, עמ' קמה. 29) שו"ע אדמו"ר סי' קטט ס"א. ספר-המנהגים עמ' 48 הערה 20 (והוא כחצי שעה לפני השקיעה). אסי-כי הרבי התפלל עם הציבור בשעה הקבועה בכל יום - 3:15. 30) לוח כולל-חב"ד.

במראות-קודש נראה, ש(גם) כאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת ת"צ מייד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למזער את ההפסק, על-דרך מנהגו במנחת ש"ק), ותוך כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארה"ק.

31) שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו' בארה"ק כיום שאינם נ"כ כלל בתפילה זו - לוח 'דבר בעיתו'. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שרגילים להתפלל מנחה באיחור. וע' כף-החיים שם ס"ק ד). ולכאורה יש לנהוג כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה לפני השקיעה (כף-החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח, שזהו פי' 'סמוך' שבגמ' הנ"ל, ע"ד "סמוך למנחה". וראה ילקוט-יוסף - מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"נ), ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובא בספרים הנ"ל שם דעות אודות אמירת הש"ץ או"א ברכנו לפני הזמן הראוי לנ"כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ"כ, ראה בשו"ע אדמו"ר סי' ס"קט מהמרא"א שם.

קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם - יעלה²³.

את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א-ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ורק אחר שסיימו, אומרים הקורא בתורה²⁴. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרים יחד עם הציבור²⁵.

בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'", יש להפסיק מעט בין 'בשם' ל"ה" כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'²⁶.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנהוגים בכיו"ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ"ך (מלכים-ב כה, א-ג. ירמיה לט, א. נב, ד-ה. יחזקאל כד)²⁷.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום²⁸.

שואל-ומשיב בניגא ח"ב סי' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם "ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

23) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב סי' עד.

24) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

25) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

26) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה. ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (בניגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה', שם אין הפסק בין "בשם" ל"ה") הוכיח הראב"ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא שה' קרא, וכ"ד החוקוני, הספרוני ועוד, ואילו התרגומים, רש"י (לפי הרא"ם) והארבנאל פירשו שמשא קרא (ע' בתורה שלימה עה"פ). וכבר כתב הרבי, שחייבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (לקוטי-שיחות כרך טו עמ' 572). אמנם באבודרהם 'סדר תפילות התעניות ופירושו' (בדפוס ירושלים תשכ"ג ס"ע רנא) כתב זאת בקשר לתפילה, וסיים "ורוב ההמון טועים בזה". ולמעשה לפי הנהג, כשאומרים 'א-ל מלך' (שהוא רק סיפור דברים) מסיים הש"ץ 'בשם ה' בהפסק בין 'בשם לה', ואילו כשאומרים 'א-ל ארך אפים' (ומצטטים מתוך הפסוק עצמו) מסיים 'בשם ה' (ושם נאמר) ללא הפסק.

27) ע"פ המובא בספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63 בקשר ל"ז בתמוה ות"ב.

28) והטעם, כדאיתא בספרים [מטה-משה סי' תשנ"ו, אליה רבה סי' תקס"ו ס"ק ב] שבימים התענית יש ליתן סכום



צאת הכוכבים באזור המרכז: 5:07.
תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין³³, יש להתחיל ערבית כך, שיגיעו בשעה זו לקריאת-שמע, ולפחות - שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת-שמע בזמנה.

הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש במקום שאפשר).

33) כמובן, אין לאחר תפילת ערבית משך-זמן לאחר צה"כ, שהרי תמיד יש כאלה שקשה עליהם התענית, ואכן במוצאי תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם. אך מאידך אין להקדים ללא צורך, וראה במטה-אפרים סי' תר"ב סכ"ט.

מנחה רתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה) אי אפשר לפעול זאת - על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה'³².

32) לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 352, וש"נ. וחבל שטרם הונהג

לזכות
 אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
 בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש